

INFORMACIJA, SKELBIAMA VISUOMENEI PO NACIONALINIO ENERGETIKOS IR KLIMATO SRITIES VEIKSMŲ PLANO 2021–2030 M. PATVIRTINIMO

Vadovaujantis Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo¹ 41 punktu ir Visuomenės informavimo ir dalyvavimo planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo procese tvarkos aprašo² 26 punktu, šiame dokumente pateikiama informacija, kurią Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 m. (toliau – NEKSVP arba Planas) rengimo organizatorius turi paskelbti visuomenei po Plano patvirtinimo ar priėmimo.

Atnaujintam Nacionaliniam energetikos ir klimato srities veiksmų planui 2021–2030 m. pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybė protokoliniu 2024 m. spalio 2 d. pasitarimo sprendimu (protokolo Nr. 30, 1 klausimas).

Kaip Plane sprendžiami aplinkos apsaugos klausimai

Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų planas 2021–2030 m. parengtas įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo³ 3 straipsnio reikalavimus. Lietuva parengė NEKSVP dešimties metų laikotarpiui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2019 m. gruodžio 30 d. protokoliniu sprendimu Nr. 52⁴ jam pritarė. Vadovaujantis Reglamento Nr. 2018/1999 14 straipsnio reikalavimais, valstybės narės privalo juos atnaujinti praėjus 4 metams.

Atnaujintas NEKSVP atliepia Nacionalinėje klimato kaitos valdymo darbotvarkėje⁵ (toliau – Darbotvarkė) ir Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje⁶ nustatytus klimato ir energetikos tikslus iki 2030 m. ir apima priemones jiems pasiekti.

NEKSVP siekiama nustatyti kryptingą energetikos ir klimato politikos įgyvendinimo pagrindą, suformuojant sąlygas mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro, skatinant atsinaujinančių išteklių energijos gamybą ir naudojimą bei mažinant šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) išmetimą ir šalinimą visuose ekonomikos sektoriuose; didinti energijos vartojimo efektyvumą ir energetinį saugumą; skatinti energijos vidaus rinką, didinant elektros energijos tinklų sujungiamumą, užtikrinant reikalingą energijos perdavimo struktūrą, rinkų integravimą ir šalinant energijos nepritekliaus priežastis; skatinti mokslinius tyrimus, inovacijas ir konkurencingumą.

NEKSVP numatytos priemonės, kurias įgyvendinama Lietuva prisidės prie sutartų bendrųjų 2030 m. ES energetikos ir klimato kaitos tikslų įgyvendinimo, tuo pačiu spęs aplinkos apsaugos klausimus, susijusius su klimato kaitos švelninimu ir dekarbonizacija, aplinkos oro taršos mažinimu, atsinaujinančių energijos išteklių naudojimu vietoje iškastinio kuro, energijos vartojimo efektyvumo didinimu.

¹ Patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1467 „Dėl Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

² Patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. D 1-455 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2023 m. rugsėjo 22 d. įsakymo Nr. D1-321 redakcija)

³ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013.

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 30 d. pasitarimo protokolo Nr. 52, 2 klausimas; <https://www.ena.lt/uploads/PDF-NESP-NEKS/LRV-20191230-pas-protokolas-52.pdf>

⁵ 2021 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. XIV-490, „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės patvirtinimo“ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7eb37fc0db3311eb866fe2e083228059?positionInSearchResult>

⁶ 2012 m. birželio 26 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. XI-2133, „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos Seimo 2024 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. XIV-2856 redakcija) <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/42fa9900352b11efb121d2fe3a0eff27?jfwid=-vmil1ztgj>

Kaip Plane atsižvelgta į strateginio pasekmių aplinkai vertinimo (SPAV) ataskaitoje pateiktą informaciją

SPAV procesas vyko lygiagrečiai ir buvo koordinuojamas su Plano rengimo procesu, keičiantis aktualia informacija, konsultuojantis su SPAV subjektais (LR sveikatos apsaugos ministerija, LR kultūros ministerija, LR aplinkos ministerija, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba) ir visuomene.

SPAV metu buvo vertinamos galimos Plano įgyvendinimo pasekmės paviršiniam ir požeminiam vandeniui, aplinkos orui, klimatui ir jo kaitai, biologinei įvairovei, saugomoms ir „Natura 2000“ teritorijoms, kraštovaizdžiui, kultūros paveldo objektams, dirvožemiui ir žemės gelmėms, materialiajam turtui ir visuomenės sveikatai.

Tvirtinant Planą, SPAV ataskaita yra įtraukta į bendrą dokumentų paketą, todėl į joje pateiktą informaciją ir rekomendacijas bus atsižvelgiama įgyvendinant Planą. Ypač aktualu paminėti ataskaitoje numatytas galimų neigiamų pasekmių išvengimo ar sumažinimo priemonių rekomendacijas.

SPAV metu atliktos Plano įgyvendinimo pasekmių aplinkai analizės rezultatai leidžia teigti, kad absoliuti dauguma Plano priemonių yra sietinos su aplinkos apsaugos ir darnaus vystymosi rodiklių gerinimu ir nedarys reikšmingų neigiamų pasekmių aplinkai. Tačiau kai kurių Plano priemonių įgyvendinimas tam tikromis aplinkybėmis gali turėti ir neigiamų pasekmių, todėl jų išvengimo ar sumažinimo priemonių numatymo klausimas yra aktualus. Reikia pažymėti, kad viena esminių sąlygų siekiant išvengti neigiamų pasekmių – užtikrinti, kad įgyvendinant NEKSVP numatytas priemones ir jų įgyvendinimo veiklas, būtų laikomasi visų galiojančiuose Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytų reikalavimų ir normatyvų.

Kaip minėta, Planas yra nacionalinio lygio strateginio planavimo dokumentas, kuriame absoliuti dauguma priemonių nesiejamos su konkrečia teritorija ir nedetalizuojami konkretūs ūkinės veiklos projektai. Todėl konkrečios neigiamų NEKSVP įgyvendinimo pasekmių išvengimo, sumažinimo ar kompensavimo priemonės turės būti numatomos:

- atliekant žemesnio lygmens planavimo dokumentų SPAV (kai tai privaloma pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo Nr. 967 „Dėl Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ nuostatas, pvz., nustatant atsinaujinančių išteklių energetikos objektų paspartintos plėtras zonas);
- atliekant planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą (PAV), kai jis privalomas pagal Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo nuostatas (planuojant konkrečios ūkinės veiklos projektus, pvz., vėjo elektrinių statyba, vandenilio gamybos įrenginiai);
- atliekant Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymą, kai tai privaloma pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakymo Nr. D1-255 „Dėl Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ nuostatas;
- atliekant poveikio visuomenės sveikatai vertinimą (PVSV), kai tai privaloma pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gegužės 13 d. įsakymo Nr. V-474 „Dėl Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atliekimo atvejų nustatymo ir tvarkos aprašo patvirtinimo ir įgaliojimų suteikimo“ nuostatas (planuojant konkrečios ūkinės veiklos projektus, kai numatomos

ūkinės veiklos rūšys, kurioms sanitarinės apsaugos zonų ribos nustatomos ar tikslinamos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo būdu, tačiau joms nustatyti ar tikslinti neatliekamas poveikio aplinkai vertinimas).

Atkreiptinas dėmesys, kad kai kurioms ūkinėms veikloms, kurių vystymo pagrindus nustato NEKSVP, nacionaliniuose teisės aktuose yra nustatyti tam tikri apribojimai ar papildomi reikalavimai, privalomi nepriklausomai nuo planuojamos ūkinės veiklos masto ir prievolės jai atlikti aukščiau paminėtas procedūras, kurių laikantis būtų išvengiama reikšmingų neigiamų pasekmių ar poveikio aplinkai. Šiame kontekste paminėtini su atsinaujinančių išteklių energetikos objektų skatinimo priemonių įgyvendinimu susiję teisės aktai: 1) Aplinkosauginiai reikalavimai planuojant, statant ir eksploatuojant saulės šviesos energijos elektrines⁷; 2) Detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir mažinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų aprašas⁸.

Aplinkosauginiuose reikalavimuose planuojant, statant ir eksploatuojant saulės šviesos energijos elektrines rekomenduojami saulės šviesos energijos elektrinių planavimo strateginiai prioritetai⁹ įrengiant jas ant pastatų ar statinių, statant antropogeninį poveikį patyrusiose, ūkinei veiklai naudotose ir nebenaudojamose teritorijose (pvz., rekultivuoti sąvartynai, užterštos teritorijos), taikant daugiopio erdvės naudojimo principą, pvz., žemę vienu metu naudojant žemės ūkio veiklai ir saulės energijos gamybai. Taip pat nustatomi reikalavimai, siekiant nebloginti kraštovaizdžio kompleksų kokybės, užtikrinti biologinės įvairovės bei hidrologinio režimo ir vandens apsaugą. Be to, pateikiami rekomenduojami gerosios praktikos principai.

Detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir mažinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų apraše ne tik pateikiami vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijai ir monitoringo reikalavimai, bet ir aprašomos reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir poveikio mažinimo priemonės bei jų taikymas. Šio teisės akto taikymas leis išvengti reikšmingų neigiamų pasekmių paukščiams ir šikšnosparniams (tiesioginė gyvūnų žūtis; trikdymas; išstūmimas iš teritorijos) įrengiant vėjo elektrines (tiek jūroje, tiek sausumoje).

Siekiant pateikti ne tik bendrines rekomendacijas dėl priemonių Plano įgyvendinimo neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti, buvo nagrinėjami 8 skyriuje pateikti priemonių ir jų veiklų galimų pasekmių kiekvienam aplinkos komponentui ir jo apsaugos tikslų įgyvendinimui vertinimo rezultatai. Kiekvienos srities ekspertai identifikavo Plano priemones, kurios (8 skyriuje) siejamos su galimomis neigiamomis pasekmėmis ir, kai tai įmanoma šiame strateginio planavimo lygmenyje, pasiūlė priemones, skirtas pasekmėms tam tikram aplinkos komponentui išvengti, sumažinti ar kompensuoti.

Pagrindinės potencialiai neigiamas pasekmes kiekvienam aplinkos komponentui galinčios turėti Plano priemonės ir siūlomos jų pasekmių išvengimo, sumažinimo ar kompensavimo priemonės aprašomos žemiau.

Potencialiai neigiamas pasekmes *paviršiniam ir požeminiam vandeniui* galinčios turėti Plano priemonės – atsinaujinančių energijos išteklių sektoriaus priemonės, numatančios AEI

⁷ Patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2022 m. lapkričio 14 d. įsakymu Nr. D1-358 „Dėl Aplinkosauginių reikalavimų planuojant, statant ir eksploatuojant saulės šviesos energijos elektrines patvirtinimo“

⁸ Patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2023 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. D1-406 „Dėl Detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir mažinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų aprašo patvirtinimo“

⁹ Atsižvelgiant į 2022 m. gegužės 18 d. Komisijos rekomendaciją (ES) 2022/822 dėl greitesnio leidimų atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams išdavimo procedūrų ir palankesnių sąlygų elektros energijos pirkimo sutartims, 2022 m. gegužės 18 d. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES saulės energetikos strategija“.

įrenginių panaudojimas pramonėje, hidroenergetikos plėtra gali turėti neigiamas pasekmes vandens ištekliams: pakeisti upių hidrologinį režimą, pažeisti upių vientisumą, sukelti hidromorfologinius pakitimus. Kai kurios AEI technologijos gali reikalauti didelių vandens sąnaudų ir cheminių medžiagų naudojimo, kurių likučiai su nuotekomis gali patekti į vandenį. Vandens gamybai reikalingi vandens išteklių, todėl vystant šią ūkinę veiklą netinkamai parinktose vietose, kur neužtikrinamas vandens kiekio atsistatymas, priemonė gali turėti neigiamą poveikį vandens ištekliams. Harmony Link jungties statyba povandeninėje dalyje ir jūroje įrengiant vėjo elektrines galimas dugno nuosėdų sujudėjimas, vientisumo pažeidimai, nuosėdų persiskirstymas kas gali turėti lokalų trumpalaikį poveikį vandens kokybei. Gyventojų atliekų rūšiavimo įgūdžių tobulinimas, atliekų kompostavimo infrastruktūros plėtra individualiose valdose didina vandens taršos riziką paviršinėmis ir gamybinėmis nuotekomis. Siekiant suvaldyti neigiamas pasekmes svarbu atidžiai vertinti kiekvienos AEI technologijos poveikį vandens kokybei ir ištekliams, nusimatyti priemones neigiamo poveikio mažinimui, vertinti ir kontroliuoti bet kokius potencialius neigiamus poveikius vandens ištekliams, stebėti elektrolizės procesų saugumą, kad būtų išlaikytas tvarus vandens vartojimas. Kas gali būti pasiekama per poveikio aplinkai vertinimo procedūras, aplinkosaugos priemonių diegimą, kad būtų užtikrintas tvarus atsinaujinančios energijos naudojimas.

Igyvendinant Planą, pagrindinės galimos neigiamos pasekmės *aplinkos orui* siejamos su AEI plėtrai numatytomis priemonėmis, skatinančiomis kietojo biokuro naudojimą energijos gamybai – pvz., katilų keitimas į efektyvesnes technologijas, įskaitant priemonę skatinti iš miško kirtimo liekanų pagaminto biokuro deginančių katilų statybą. Kietojo biokuro deginimo neigiamos pasekmės susijusios su didesne tarša kietosiomis dalelėmis, palyginti su tam tikrų rūšių iškastinių kuru, pvz., gamtinėmis dujomis. Galimos trumpalaikės neigiamos pasekmės aplinkos orui dėl pagal Planą numatytų projektų vykdomų darbų apimties – darbams naudojamos technikos keliamos taršos degimo produktais ar statybos keliamo dulkelio, pvz., AEI plėtros Baltijos jūroje ar „Harmony Link“ jungties tiesimo darbai. Siekiant aplinkos oro srityje išvengti neigiamų pasekmių ar jas sumažinti, įgyvendinant Planą numatytas priemones turėtų būti skiriamas didesnis prioritetas (geresnės finansavimo sąlygos) energijos iš AEI gamybai ne iš biomasės deginimo, ypač gyvenamosiose vietovėse. Taip pat vengiama prastesnės kokybės biomasės – miško kirtimo liekanų, deginimo centralizuoto šilumos tiekimo katilinėse, esančiose netoli gyvenamųjų vietovių. Trumpalaikės taršos, kylantios vykdam didelių apimties projektų įgyvendinimo darbus, neigiamų pasekmių mažinimui tikslinga naudoti mažiau taršią, aukščiausius aplinkosauginius standartus atitinkančią techniką, laikytis nustatytų reikalavimų statybinių krovinių, bierių medžiagų vežimui.

Nors Plano įgyvendinimas reikšmingų neigiamų pasekmių *klimato kaitai* neturės, galimos mažo reikšmingumo netiesioginės neigiamos pasekmės įgyvendinant kai kurias priemones, pvz., dėl augančių transportavimo apimčių vystant atliekų surinkimo infrastruktūros plėtrą prognozuojamos mažos reikšmės neigiamos pasekmės, nusaustų durpžemių miškuose atkuriant hidrologinį režimą trumpalaikėje perspektyvoje galimas mažo reikšmingumo neigiamas poveikis laikinai padidėjus ŠESD emisijai dėl medynų žuvimo ir biomasės praradimo ir pan. Atkreiptinas dėmesys, kad kartu įgyvendinant Plano priemones, skirtas skatinti netaršaus ar mažiau taršaus transporto panaudojimą, priemones didinti šalies miškingumą ar pan. būtų iš dalies neutralizuotos minėtos neigiamos pasekmės.

Plano įgyvendinimo pasekmių *biologinei įvairovei, nacionalinėms saugomoms ir Europos ekologinio tinklo “Natura 2000” teritorijoms* analizės rezultatai leidžia teigti, kad įgyvendinant Plano priemones nebus ilgalaikių reikšmingų neigiamų pasekmių bioįvairovei ir saugomoms teritorijoms, todėl jų išvengimo ar sumažinimo priemonės šiems komponentams nenumatomos. Tiesioginės trumpalaikės mažo reikšmingumo neigiamos pasekmės gali būti tik kai kurioms sisteminėms paukščių rūšių grupėms (kiriniams, varniniams, plėšriesiems paukščiams) ir žinduolių rūšims (šikšnosparniams) dėl maisto atliekų kiekio mažėjimo sąvartyuose. Tačiau šie gyvūnai yra mobilūs ir greitai persiorientuoja maisto ieškoti kitur, todėl pasekmių vengimo ar

sumažinimo priemonės neplanuojamos. Taip pat, tokios veiklos, kaip pastatų atnaujinimas ir kvartalinė renovacija irgi gali turėti tiesioginių trumpalaikių neigiamų pasekmių bioįvairovei, nes sumažins tinkamų gyventi vietų skaičių kai kurioms paukščių (pvz., čiurliams) ir šikšnosparnių rūšims arba gali būti sunaikinamos paukščių dėtytės ir jaunikliai jeigu renovacijos darbai bus vykdomi paukščių perėjimo metu. Norint išvengti tokių pasekmių, reikia parinkti tinkamą laikotarpį darbų atlikimui – atnaujinimo (renovacijos) darbai turėtų būti pradėti iki paukščiams pradėdant sukėti lizdus (pvz., balandžio mėn.) arba pasibaigus perėjimo ir jauniklių auginimo sezonui (nuo rugpjūčio mėn.). Analogiška situacija ir su Harmony Link jungties bei jungties tarp magistralinių dujotiekių ir vėjo elektrinių statyba – parinkus tinkamą statybos laikotarpį ir poveikio prevencijos bei sumažinimo priemones (vėjo elektrinėms: menčių dažymas skirtingomis spalvomis, vaizdo registratoriai, garsiniai signalai, stabdymas migracijos metu) bus iki minimumo sumažintos neigiamos pasekmės bioįvairovei. Hidroenergetikos projektai, jei šie būtų vystomi, įgyvendinant Planą, gali turėti reikšmingų neigiamų pasekmių bioįvairovei, nes sudarytų kliūtis vandens gyvūnų rūšių migracijai, taip pat galimos vandens gyvūnų žūtys (veikiančios turbinos gali sukaupti gyvūnus), be to pasikeistų fiziniai ir cheminiai vandens telkinių parametrai; galėtų būti prarastos saugomų žuvų rūšių nerštavietės; suardytas ekologinis upių vientisumas, todėl manytina, kad hidroenergetika Lietuvoje neturėtų būti remiama ar kitaip skatinama.

Apibendrinant galima teigti, jog NEKSVP numatytų priemonių ir joms pasiekti suplanuotų veiklų įgyvendinimas neturės reikšmingų neigiamų pasekmių biologinei įvairovei, nacionalinėms saugomoms ir Europos ekologinio tinklo “Natura 2000” teritorijoms jeigu jos bus įgyvendinamos laikantis teisės aktų reikalavimų reglamentuojančių minėto sektoriaus apsaugą (LR saugomų teritorijų įstatymo; Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo; LR laukinės gyvūnijos įstatymo; LR laukinės augalijos įstatymo; LR saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymo; LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo; saugomų teritorijų nuostatų; paukščių ir buveinių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos tikslų; Aplinkos ministro 2023 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. D1-406 patvirtinto Detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir mažinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų aprašo reikalavimų ir kitų, susijusių teisės aktų reikalavimų).

Neigiamas pasekmes *kraštovaizdžiui* galinčios turėti priemonės – atsinaujinančių energijos išteklių sektoriaus priemonės, numatančios atsinaujinančios energijos gamybos įrengimų statybą. Aukštos vėjo jėgainės ir dideli saulės elektrinių parkai gali ženkliai įtakoti matomo kraštovaizdžio suvokimą vizualinės taršos aspektu. Saulės šviesos energijos elektrinių sukeltų neigiamų pasekmių bent iš dalies būtų galima išvengti vadovaujantis Aplinkosauginiais reikalavimais planuojant, statant ir eksploatuojant saulės šviesos energijos elektrines (žr. 1 nuorodą). Neigiamų pasekmių, kurias kraštovaizdžiui sukeltų vėjo elektrinės, bent iš dalies būtų galima išvengti taikant reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai išvengimo, sumažinimo ir kompensavimo priemones¹⁰ arba ieškant vėjo elektrinių įrengimui alternatyvių vietų, kuriose būtų mažiausias neigiamas vizualinis poveikis ypač saugomo kraštovaizdžio teritorijoms ir ypač raiškaus kraštovaizdžio kompleksams¹¹.

Reikia pripažinti, kad pagrindinė priemonė vėjo elektrinių plėtros projektų reikšmingam poveikiui biologinei įvairovei išvengti yra tinkamas vietos parinkimas. Tai akcentuojama įvairiose biologinės įvairovės apsaugos nuo vėjo elektrinių poveikio rekomendacijose, pvz., Europos Komisijos pranešime „Rekomendacinis dokumentas dėl vėjo energetikos plėtros ir ES gamtos apsaugos teisės aktų“ (https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/wind_farms_lt.pdf): „Makroplanavimas (poveikio vengimas) susijęs su vėjo energetikos objektų teritorijų planavimu užtikrinant, kad parinkta vieta būtų tinkama apsaugos požiūriu. Ekologiškai

¹⁰ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. spalio 31 d. įsakymas Nr. D1-885 “Dėl Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo”

¹¹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. spalio 2 d. įsakymas Nr. D1-703 “Dėl nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano patvirtinimo”

jautrių teritorijų vengimas (pavyzdžiui, remiantis laukinės gyvūnijos jautrumo žemėlapiu) yra pagrindinė poveikio vengimo priemonė“. VEBIS projekto ataskaitoje „Konfliktinių teritorijų nustatymo ir galimo vėjo elektrinių parkų neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams vertinimo metodinė priemonė“ (http://corpi.lt/venbis/files/reports/VEBIS_3_1_1.pdf) taip pat pažymima, kad „<...> nekonfliktinės teritorijos pasirinkimas turėtų būti ir vėjo energetikos vystytojų, ir valstybės aplinkosauginių institucijų prioritetas“.

Tai atliepia ir Europos Parlamento ir Tarybos 2023 m. spalio 18 d. direktyva (ES) 2023/2413, kuria iš dalies keičiami Direktyva (ES) 2018/2001, Reglamentas (ES) 2018/1999 ir Direktyva 98/70/EB, kiek tai susiję su skatinimu naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, ir panaikinama Tarybos direktyva (ES) 2015/652 (toliau – RED III Direktyva). Perkeltant šios direktyvos reikalavimus į nacionalinę teisę, Lietuvoje bus nustatytos paspartintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros zonos, visais aspektais tinkamiausios vėjo elektrinių parkams ir kitiems atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos projektams plėtoti. Natūralu, kad pagrindinė ir efektyviausia galimų reikšmingų neigiamų pasekmių kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei sumažinimo (tiksliau, išvengimo) priemonė bus prioriteto teikimas vėjo energetikos plėtrai šiose zonose.

Konkrečios techninės priemonės, atsižvelgiant į planuojamų vėjo elektrinių parametrus ir aplinkos, kurioje jas planuojama statyti ypatumus, turės būti parenkamos atliekant planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą (PAV) arba paspartintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros zonų nustatymo metu atliekant SPAV.

Neigiamas pasekmes *kultūros paveldui* galinčios turėti plano priemonės – atsinaujinančiųjų energijos išteklių sektoriaus priemonės, numatančios AEI įrenginių naudojimą kultūros paveldo objektuose ir vietovėse, nes naujos papildomos konstrukcijos vizualiai teršia šiuos architektūros objektus, kenkia paveldo vietovių vertingųjų savybių išsaugojimui. Ne mažesnę riziką prarasti paveldo objektų vertingąsias savybes kelia energijos vartojimo efektyvumo sektoriaus priemonės, numatančios pastatų – kultūros paveldo objektų – atnaujinimą. Naujų medžiagų naudojimas kelia iššūkius išsaugant kultūros paveldo pastatų (ar potencialiai galinčių jais tapti) autentiškumą, architektūrinę išraišką ir jų pastatymo metu naudotas statybines medžiagas. Šių neigiamų pasekmių galima išvengti laikantis kultūros paveldo objektų tvarkybą reglamentuojančių teisės aktų ir tvarkybos reglamentų reikalavimų. Būtina vadovautis naujausiomis rekomendacijomis dėl inžinerinės įrangos įrengimo kultūros paveldo statiniuose ir kultūros paveldo vietovėse¹² ir kultūros paveldo pastatų apšiltinimo¹³. Plano priemonės, kurių įgyvendinimui numatomi žemės darbai (sausumoje ar jūros dugne) reikėtų vykdyti atlikus su Kultūros paveldo departamentu prie Kultūros ministerijos suderintus archeologinius tyrimus. Siūlytina organizuoti diskusijas dėl minėtų teisės aktų peržiūros ir įvertinimo ieškant kompromisinių sprendimų.

Potencialiai neigiamas pasekmes *dirvožemiui ir žemės gelmėms* galinčios turėti plano priemonės – dviračių transporto infrastruktūros plėtra, atliekų surinkimo ir tvarkymo priemonių plėtra, AEI įrenginių diegimas ir statyba, Harmony Link jungties statyba. Naujuose žemės plotuose vykdoma infrastruktūros plėtra (vėjo elektrinių, saulės elektrinių parkai, elektros energijos infrastruktūra, vandenilio gamybos įrenginiai, bioreaktorių įrengimas, atliekų konteinerių plėtra) tiesiogiai pažeidžia dirvožemį jį užstatant ir užsandarinant. Taip pat numatomas dalinis grunto fizinių parametrų pasikeitimas tiesiant elektros tinklus. Šių neigiamų pasekmių galima išvengti infrastruktūros plėtrai ir įrenginių statybai pasirenkant jau esamas pramonės zonas arba užstatytas nebenaudojamas teritorijas, taip pat gali būti pasirenkama taikyti daugiopos erdvės naudojimo

¹² Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2022 m. rugpjūčio 29 d. įsakymas Nr. Į-207 „Dėl Metodinių rekomendacijų dėl saulės šviesos energijos elektrinių, saulės šilumos energijos kolektorių ir kitos inžinerinės įrangos įrengimo kultūros paveldo statiniuose, kultūros paveldo objektuose, jų teritorijose ir apsaugos zonoje, kultūros paveldo vietovėse bei jų apsaugos zonoje patvirtinimo“.

¹³<https://static1.squarespace.com/static/5e8c2889b5462512e400d1e2/t/5f04215c5b6cfa0aa7baa5b1/1594106230146/Written+guide+lines+for+decision+making+concerning+the+possible.pdf>

principas, pvz., žemę vienu metu naudojant žemės ūkio veiklai ir saulės energijos gamybai. Infrastruktūros ir įrenginių statybos vietoje atliekant žemės kasimo darbus, viršutinis derlingas dirvožemio sluoksnis turi būti nukastas ir saugomas, o baigus žemės kasimo darbus – panaudotas aikštelės bei aplinkinių teritorijų sutvarkymo darbams taip pat statybos, įrengimo metu turi būti naudojami techniškai tvarkingi mechanizmai, užtikrinant, kad kuras ar tepalai nepatektų į aplinką, taip siekiant išvengti cheminės taršos ir apsaugoti dirvožemį bei žemės gelmes.

Su potencialiomis neigiamomis (nors ir mažo reikšmingumo) pasekmėmis *materialiajam turtui* siejamos Plano priemonės, kuriomis numatoma pramonės, energetikos, atliekų surinkimo ir kitos infrastruktūros plėtra, nes jų įgyvendinimui reikės naujų žemės sklypų, gali būti taikomi žemės naudojimo apribojimai ir atsirasti poreikis kirsti miškus, be to, gali didėti vizualinė ir kita tarša, triukšmas, kvapai, kas gali lemti aplinkui esančio nekilnojamojo turto patrauklumo sumažėjimą. Todėl, parenkant teritorijas (vietas) tokios infrastruktūros plėtrai, turi būti atsižvelgiama į galimas pasekmes aplinkai ir išnagrinėtos galimybės panaudoti jau esamų pramonės ar infrastruktūros objektų teritorijas (žemės sklypus), taip pat gali būti taikomas daugiopio erdvės naudojimo principas, pvz., žemę vienu metu naudojant žemės ūkio veiklai ir saulės energijos gamybai.

Galimų NEKSVP įgyvendinimo pasekmių analizės metu identifikuotos priemonės, kurios potencialiai gali būti siejamos su neigiamomis pasekmėmis *visuomenės sveikatai*. Tai priemonės, kuriomis finansuojamos tokios veiklos, kaip biometano dujų gamyba, antros kartos bietanolio ir (ar) biodyzelino gamyba, žaliojo vandenilio gamyba, biokuro kogeneracinių jėgainių statyba, vėjo elektrinių statyba, komunalinių atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūros plėtra, didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių įrengimas, srutų, tiesiogiai įterpiamų į žemę, kiekio didinimas. Kaip nurodyta šio skyriaus pradžioje, tokių objektų ir veiklų pasekmės gali būti tinkamai įvertintos tik konkrečių planuojamos ūkinės veiklos objektų planavimo ir (ar) projektavimo etapuose – planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ar poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metu. Tokio vertinimo metu, išanalizavus neigiamų pasekmių visuomenės sveikatai turinčius veiksnius ir atsižvelgiant į aplinkos, kurioje planuojama vykdyti veiklą, savybes, pagal poreikį turės būti numatomos techninės poveikio visuomenės sveikatai išvengimo ar sumažinimo priemonės. Ne mažiau svarbu bus užtikrinti, kad tokia veikla ir (ar) jai vykdyti reikalingi objektai būtų įrengiami išlaikant tinkamus atstumus nuo gyvenamųjų teritorijų ir pastatų, visuomeninės paskirties teritorijų ir statinių, rekreacinių teritorijų ir kitų visuomenės sveikatos požiūriu jautrių objektų.

Kaip atsižvelgta į SPAV subjektų išvadas, kaip susipažinti su šių išvadų įvertinimo pažyma

Pagal galimybes buvo atsižvelgta į pastabas ar pasiūlymus, gautus iš SPAV subjektų; ši informacija pateikiama subjektų išvadų įvertinimo pažymoje (žr. šio dokumento 1 priedą).

Kaip atsižvelgta į visuomenės pasiūlymus, kaip susipažinti su šių pasiūlymų įvertinimo pažyma

Į visuomenės pasiūlymus buvo atsižvelgta arba dalinai atsižvelgta patikslinant rengiamą Planą ir SPAV dokumentus. Visuomenės pasiūlymų įvertinimo pažyma pateikiama šio dokumento 2 priede.

Kaip atsižvelgta į tarpvalstybinių konsultacijų, kai tokios vyko, rezultatus

Vadovaujantis Konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste Strateginio padarinių aplinkai vertinimo protokolo (toliau – Protokolas) 10 str., 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo 7 str. ir SPAV tvarkos aprašo VIII skyriaus nuostatomis, kai pradėjus rengti planą ar programą arba atliekant jos vertinimą organizatoriui paaiškėja, kad Lietuvos Respublikoje rengiamo plano ar programos įgyvendinimo pasekmės gali būti reikšmingos kitos prie Protokolo

prisijungusios užsienio valstybės aplinkai, teisės aktų nustatyta tvarka vykdomos tarpvalstybinės konsultacijos su galinčia patirti reikšmingas pasekmes aplinkai užsienio valstybe dėl galimų plano ar programos įgyvendinimo tarpvalstybinių pasekmių aplinkai ir priemonių šioms pasekmėms sumažinti arba pašalinti, o priimant sprendimą dėl plano ar programos atsižvelgiama ir į tarpvalstybinių konsultacijų rezultatus.

Lietuva ribojasi su Latvija (sausumos sienos ilgis – 588 km, jūros siena – 22 km), Baltarusija (sienos ilgis – 677 km), Lenkija (sienos ilgis – 104 km) ir Rusija (Kaliningrado sritis; sausumos sienos ilgis – 255 km, Kuršių mariomis – 18 km, jūra – 22 km). Tačiau reikia atsižvelgti į tai, kad kai kurios NEKSVP priemonės, įgyvendinamos Baltijos jūroje, gali turėti pasekmių ne tik sausumoje besiribojančioms, bet ir kitoms prie Baltijos jūros esančioms užsienio valstybėms (Estijai, Suomijai, Švedijai, Danijai, Vokietijai).

Atkreiptinas dėmesys, kad Baltarusija ir Rusija nėra prisijungusios prie Protokolo¹, todėl tarpvalstybinės konsultacijos, paaiškėjus kad Lietuvos Respublikoje rengiamo plano ar programos įgyvendinimo pasekmės gali būti reikšmingos kitos prie Protokolo prisijungusios užsienio valstybės aplinkai, su šiomis valstybėmis nebūtų privalomos.

SPAV metu atlikto Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 m. pasekmių aplinkai vertinimo rezultatai leidžia teigti, kad Plano uždaviniai ir tikslai yra sietini su aplinkos apsaugos ir darnaus vystymosi rodiklių gerinimu ir nedarys reikšmingų neigiamų pasekmių Lietuvos Respublikos aplinkai arba potencialios reikšmingos pasekmės yra vietos erdvinio masto, todėl nenumatoma reikšmingų neigiamų pasekmių užsienio valstybių aplinkai.

Atkreiptinas dėmesys, kad NEKSVP rengimo metu buvo bendradarbiaujama su kitomis regiono valstybėmis, supažindinant kitas valstybes su informacija apie planuojamas įgyvendinti priemones, ir suderinant bendrą su kitomis valstybėmis priemonių, pvz., Baltijos šalių elektros sistemos sujungimas su kontinentinės Europos tinklais darbui sinchroniniu režimu (sinchronizacijos projektas), dujų rinkos sukūrimas, dujotiekio jungties įrengimas ir kt., įgyvendinimą.

Pagrindiniai regioninio bendradarbiavimo formatai, kuriuose NEKSVP turinys buvo reguliariai derinamas: Baltijos energijos rinkos jungčių plano (angl. „Baltic Energy Market Interconnection Plan“) darbo grupė ir Baltijos Ministrų Taryba.

Motyvai, lėmę alternatyvos pasirinkimą

SPAV direktyvos 5 str. 1 d. nurodyta, kad SPAV metu „parengiama <...> ataskaita, kurioje nustatomos, aprašomos ir įvertinamos plano ar programos įgyvendinimo galimos reikšmingos pasekmės aplinkai, taip pat priimtinos alternatyvos atsižvelgiant į plano ar programos tikslus bei geografinę taikymo sritį.“ Vadovaujantis SPAV tvarkos aprašo nuostatomis, SPAV ataskaitoje turi būti pateikta „pasirinktų plano ar programos alternatyvų aprašymas, priežastys, kodėl pasirinktos svarstytos plano ar programos alternatyvos“. Europos Komisijos gairėse dėl SPAV direktyvos įgyvendinimo¹⁴ aptariama galima „pagrįstų (priimtinių) alternatyvų“, kaip reikalaujama SPAV direktyvos 5 str. 1 d., interpretacija. Jame teigiama, kad „<...> pasirinktos alternatyvos turėtų būti realistiškos. Viena iš priežasčių, dėl kurių ieškoma alternatyvų, yra ieškoti būdų, kaip sumažinti arba išvengti siūlomo plano ar programos reikšmingo neigiamo poveikio“.

Atliekant Plano SPAV, analizuojant ir nustatant pagrįstas Plano alternatyvas, buvo laikomasi SPAV direktyvos, SPAV tvarkos apraše nustatytų reikalavimų, ES gairių rekomendacijų ir atsižvelgiama į „Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo vadovė“¹⁵ pateiktas rekomendacijas.

Nulinė alternatyva. Atliekant bet kokio strateginio planavimo dokumento SPAV, nulinės alternatyvos nagrinėjimas leidžia įvertinti tokio dokumento poreikį, atsižvelgiant į planuojamo sektoriaus plėtrą be planavimo dokumento. Kitaip tariant, nulinė alternatyva, tai atitinkamo

¹⁴ Europos Komisija (2001), Direktyvos 2001/42 dėl tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimo įgyvendinimas

¹⁵ Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo vadovas, ISBN 9955-9845-1-1, Vilnius, Lietuva, 2006

sektorius vystymas be plano ar programos.

Nagrinėjant NEKSVP nulinės alternatyvos pagrįstumą konstatuota, kad Plano atnaujinimas ir įgyvendinimas privalomas pagal ES teisės nuostatas. Planas parengtas įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo¹⁶ 3 str. reikalavimus. Vadovaujantis Reglamento (ES) 2018/1999 3 str. 1 d., pirmasis Planas turi apimti 2021–2030 m. laikotarpį, atsižvelgiant į ilgesnio laikotarpio perspektyvą, o vėlesni planai turi apimti dešimties metų laikotarpius, prasidedančius iš karto po ankstesnio plano laikotarpio pabaigos.

Lietuva parengė NEKSVP dešimties metų laikotarpiui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei jam pritarė 2019 m. gruodžio 30 d. protokoliniu sprendimu Nr. 52¹⁷.

Vadovaujantis Reglamento Nr. 2018/1999 14 str. 1 d., ne vėliau kaip 2023 m. birželio 30 d., po to ne vėliau kaip 2033 m. sausio 1 d. ir po to kas dešimt metų kiekviena valstybė narė Komisijai pateikia paskutinio pateikto integruoto nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano atnaujinimo projektą arba Komisijai pateikia pateisinamas priežastis, kodėl plano nereikia atnaujinti. 2022 m. gruodžio mėn. Europos Komisija patvirtino valstybėms narėms skirtas gaires dėl atnaujinamų nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų rengimo proceso ir apimties¹⁸. Gairės parengtos, atsižvelgiant į pastarojo laikotarpio geopolitinės situacijos pokyčius ir padidėjusį poreikį imtis papildomų priemonių užtikrinant energetinį saugumą ir efektyvumą. Remiantis nurodytų dokumentų reikalavimais konstatuojama, kad nulinė alternatyva negali būti laikoma pagrįsta alternatyva ir SPAV metu nevertinama.

Kitos alternatyvos. NEKSVP principai, turinys ir apimtis nustatyti Reglamente Nr. 2018/1999, kuriame gan detaliai nurodoma, kokių tikslų turi būti siekiama ir kokios priemonės įgyvendinamos, pvz. siekiant susijusiuose ES teisės aktuose nustatytų tikslų (pvz., Reglamento (ES) 2018/842¹⁹, Reglamento (ES) 2018/841²⁰, Direktyvos (ES) 2018/2001²¹, Direktyvos 2012/27/ES²², Direktyvos 2010/31/ES²³). Atnaujinant NEKSVP taip pat reikia atsižvelgti ir į EK gairėse dėl atnaujinamų nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų rengimo proceso ir apimties pateiktus gerosios praktikos pavyzdžius ir naujausių politikos, teisinių ir geopolitinių pokyčių poveikį energetikos ir klimato srityje.

Pažymėtina, kad atnaujinto NEKSVP projektas parengtas įtraukiant į šį procesą ministerijas, ir kitas institucijas, glaudžiai konsultuojantis su socialiniais-ekonomineis partneriais, asociacijomis ir visuomene. Plano atnaujinimui buvo įkurtos 5 dekarbonizacijos (pramonės, transporto, atliekų ir žiedinės ekonomikos, energetikos ir žemės ūkio ir miškininkystės) ir 3 energetikos (energijos

¹⁶ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02018R1999-20231120>.

¹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 30 d. pasitarimo protokolas Nr. 52, 2 klausimas; <https://www.ena.lt/uploads/PDF-NESP-NEKS/LRV-20191230-pas-protokolas-52.pdf>

¹⁸ Komisijos pranešimas dėl valstybėms narėms skirtų 2021–2030 m. nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų atnaujinimo gairių 2022/C 495/02

¹⁹ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/842, kuriuo, prisidedant prie klimato politikos veiksmų, kad būtų vykdomi įsipareigojimai pagal Paryžiaus susitarimą, valstybėms narėms nustatomi įpareigojimai 2021–2030 m. laikotarpiu sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013

²⁰ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/841 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų, išmetamų ir absorbuojamų dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės, kiekio įtraukimo į 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 ir Sprendimas Nr. 529/2013/ES

²¹ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją

²² 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB

²³ 2010 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo

vartojimo efektyvumo, vidaus rinkos ir mokslinių tyrimų, inovacijų ir konkurencingumo) darbo grupės. Suinteresuotų grupių (valstybės institucijų, mokslo organizacijų, nevyriausybinų organizacijų ir kt.) atstovai pasiūlė apie 600 priemonių, iš kurių tiek pasitelkus išorės ekspertus, tiek atlikus institucinį vertinimą atrinktos efektyviausios ir labiausiai padedančios pasiekti klimato kaitos švelninimo, atsinaujinančių energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumo strateginius tikslus. Atrenkant priemones buvo atliekami tiek ekonominiai, tiek poveikio klimatui ir oro kokybei skaičiavimai, vertintas jų technologinis potencialas, poveikis žiedinei ekonomikai ir darbo vietų skaičiui bei socialinei atskirčiai, atlikta dalinė kaštų – naudos analizė.

2023 m. liepos – rugsėjo mėn. vyko viešoji konsultacija dėl atnaujinto NEKSVP plano projekto, pagal gautas pastabas ir EK rekomendacijas plano priemonės buvo atnaujintos.

Atkreiptinas dėmesys, kad atnaujintas NEKSVP projektas atliepia Nacionalinėje klimato kaitos valdymo darbotvarkėje²⁴ ir Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje²⁵ nustatytus klimato ir energetikos tikslus 2030 m. ir apima priemones jiems pasiekti. Taip pat į Planą integruotos ir kitų glaudžiai susijusių strateginių planų priemonės (informacija apie tai pateikiama šios ataskaitos 5 skyriuje).

Atsižvelgiant į tai, kad detalūs privalomi NEKSVP reikalavimai nustatyti ES lygiu, o Plano rengimo metu jo priemonių pasirinkimas buvo pagrįstas ekonominiais ir aplinkosauginiais skaičiavimais ir įvertintas tiek išorinių ekspertų, tiek institucijų, kitų pagrįstų alternatyvų nebuvo nustatyta ir SPAV metu kitos alternatyvos nevertinamos.

Plano įgyvendinimo pasekmių stebėsenos (monitoringo) priemonės

Vadovaujantis Konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste strateginio padarinių aplinkai vertinimo protokolo 11 str., 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo 10 str. ir Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo X skyriaus nuostatomis, turi būti atliekamas planų ir programų įgyvendinimo reikšmingų pasekmių aplinkai stebėsenos (monitoringas). Planų ir programų įgyvendinimo pasekmių aplinkai stebėsenos vykdoma valstybiniu, savivaldybių ir ūkio subjektų lygmeniu Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymo nustatyta tvarka. Aplinkos monitoringo įstatyme pateikiama sąvoka „aplinkos monitoringas“ apibrėžtis – „*sisteminis gamtinės aplinkos bei jos elementų būklės kitimo ir antropogeninio poveikio stebėjimas, vertinimas ir prognozė*“. Pagrindinis planų ir programų įgyvendinimo pasekmių stebėsenos tikslas – nustatyti nenumatytas neigiamas pasekmes, kad būtų galima imtis tinkamų veiksmų, reikalingų susidariusiai padėčiai ištaisyti. Kai nenumatytos neigiamos pasekmės aplinkai siejamos su konkrečiu planu ar programos sprendiniu įgyvendinimu, stebėseną vykdanči institucija praneša apie jas organizatoriui ir teikia jam būtinus duomenis. Jais remdamasis organizatorius numato veiksmus susidariusiai padėčiai ištaisyti. Tačiau stebėsenos rezultatai taip pat gali būti panaudojami ir vertinant ar planų ir programų įgyvendinimas prisideda ir prie aplinkosauginių tikslų įgyvendinimo visos Lietuvos lygmeniu.

Atkreiptinas dėmesys, kad SPAV kontekste ir šiame skyriuje nagrinėjama ne paties Plano priemonių įgyvendinimo ir nustatytų tikslų pasiekimo, o Plano priemonių įgyvendinimo galimų reikšmingų pasekmių aplinkai stebėsenos.

Pažymėtina, kad konkrečios stebėsenos priemonės turės būti numatomos rengiant žemesnio lygmens planavimo dokumentus ir atliekant jų SPAV (kai tai privaloma pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo Nr. 967 „Dėl Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ nuostatas), taip pat planuojant su Plano priemonių

²⁴ 2021 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. XIV-490, „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės patvirtinimo“

²⁵ 2012 m. birželio 26 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. XI-2133, „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“

įgyvendinimu susijusius konkrečios ūkinės veiklos projektus ir atliekant planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą (PAV), kai jis privalomas pagal Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo nuostatas, arba atliekant poveikio visuomenės sveikatai vertinimą (PVSV), kai jis privalomas pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gegužės 13 d. įsakymo Nr. V-474 „Dėl Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atlikimo atvejų nustatymo ir tvarkos aprašo patvirtinimo ir įgaliojimų suteikimo“ nuostatas (planuojant konkrečios ūkinės veiklos projektus, kai numatomos ūkinės veiklos rūšys, kurioms sanitarinės apsaugos zonų ribos nustatomos ar tikslinamos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo būdu, tačiau joms nustatyti ar tikslinti neatliekamas poveikio aplinkai vertinimas. Kitos ūkinės veiklos, kuriai privaloma atlikti aplinkos monitoringą, kriterijai nustatyti Ūkio subjektų aplinkos monitoringo nuostatuose²⁶. Už aplinkos monitoringo vykdymą atsakingas ūkinės veiklos organizatorius. Aplinkos monitoringas vykdomas pagal parengtą ir su Ūkio subjektų aplinkos monitoringo nuostatuose nurodytomis institucijomis suderintą aplinkos monitoringo programą.

Rekomenduojamų stebėsenos rodiklių, skirtų NEKSVP pasekmių vertinimui, sąrašas yra pateikiamas 1 lentelėje. Stebėsenos rodiklių sąrašas sudarytas atsižvelgiant į strateginius vertinamų aplinkos sektorių apsaugos tikslus, tikėtiną Plano intervencijų pobūdį ir aktualius teisės aktus:

- Valstybinio aplinkos monitoringo nuostatus²⁷;
- Valstybinę aplinkos monitoringo 2024–2029 metų programą²⁸;
- Ūkio subjektų aplinkos monitoringo nuostatus²⁹ (vykdant monitoringą pagal patvirtintas ūkio subjektų monitoringų programas) ir Detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir mažinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų aprašą³⁰ (atliekant įrengtų vėjo elektrinių ar jų parkų poveikio paukščiams ir šikšnosparniams monitoringą ir poveikio vengimo ar mažinimo priemonių efektyvumo monitoringą);
- Valstybės visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatus³¹ ir Bendruosius savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatus³² (vykdant visuomenės sveikatos stebėseną);
- Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos taisyklės³³ ir Kultūros paveldo vietovių stebėsenos taisyklės³⁴ (vykdant kultūros paveldo stebėseną).

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu vykdomos monitoringo programos yra baigtinės, rengiant naujo laikotarpio monitoringo programas svarbu užtikrinti, kad siūlomų rodiklių stebėseną būtų ir toliau tęsiama Plano įgyvendinimo metu.

²⁶ Patvirtinti 2009 m. rugsėjo 16 d. LR aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-546 „Dėl Ūkio subjektų aplinkos monitoringo nuostatų patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2021 m. kovo 31 d. įsakymo Nr. D1-194 redakcija)

²⁷ Patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2021 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. D1-154 „Dėl valstybinio aplinkos monitoringo nuostatų patvirtinimo“

²⁸ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. 527 „Dėl Valstybinės aplinkos monitoringo 2024–2029 metų programos patvirtinimo“

²⁹ Patvirtinti 2009 m. rugsėjo 16 d. LR aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-546 „Dėl Ūkio subjektų aplinkos monitoringo nuostatų patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2021 m. kovo 31 d. įsakymo Nr. D1-194 redakcija)

³⁰ Patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2023 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. D1-406 „Dėl Detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir mažinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų aprašo patvirtinimo“

³¹ Patvirtinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 19 d. įsakymu Nr. V-500 „Dėl Valstybės visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų tvirtinimo“

³² Patvirtinti 2003 m. rugpjūčio 11 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. gruodžio 19 d. įsakymo Nr. V-1203 redakcija)

³³ Patvirtintos 2005 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu Nr. IV-318 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos taisyklių patvirtinimo“

³⁴ Patvirtintos 2012 m. vasario 6 d. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas Nr. IV-94 „Dėl Kultūros paveldo vietovių stebėsenos taisyklių patvirtinimo“

1 lentelė. Rekomenduojami atnaujinto Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 m. pasekmių aplinkai stebėsenos rodikliai

Aplinkos sektorius	Stebėsenos rodiklis	Informacijos šaltinis
Paviršinis ir požeminis vanduo	<ul style="list-style-type: none"> • Geros cheminės būklės reikalavimus atitinkančių paviršinių vandens telkinių dalis (proc.) • Geros cheminės būklės reikalavimus atitinkančių požeminio vandens telkinių dalis (proc.) • Iki nustatytų normatyvų išvalomų nuotekų dalis (proc.) • Į vandens telkinius patenkančios taršos (maistinių medžiagų, specifinių teršalų, pavojingų ir prioritetinių medžiagų) apkrovos (t/metus) • Nelegalios / avarinės taršos incidentų skaičius 	<p>Aplinkos ministerija Aplinkos apsaugos agentūra Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos</p>
Aplinkos oras	<ul style="list-style-type: none"> • Aplinkos oro kokybės rodikliai: sieros dioksido (SO₂), azoto oksidų (NO, NO₂, NO_x), ozono (O₃), anglies monoksido (CO), benzeno, kietųjų dalelių (KD₁₀ ir KD_{2,5}), sunkiųjų metalų (švino (Pb), arseno (As), kadmio (Cd), nikelio (Ni)), policiklinių aromatinių angliavandenilių koncentracijos • Miestų, kuriuose metinė kietųjų dalelių KD₁₀ koncentracija neviršija Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojamo lygio, dalis • Į aplinkos orą išmestas antropogeninės kilmės sieros dioksido (SO₂), azoto oksidų (NO_x), kietųjų dalelių (KD₁₀, KD_{2,5}), bendras suspenduotų dalelių (BSDK), amoniako (NH₃), nemetaninių lakiųjų organinių junginių (NMLOJ), juodosios anglies (angl. <i>black carbon</i> (BC)), anglies monoksido (CO), sunkiųjų metalų (Pb, As, Cd, Ni, Hg, Cr, Cu, Se, Zn) ir jų junginių, patvariųjų organinių teršalų (benzo(a)pireno, benzo(b)fluoranteno, benzo(k)fluoranteno, indeno(1,2,3-cd)pireno), bendras policiklinių aromatinių angliavandenilių (PAA), dioksinų ir furanų, polichlorintų bifenilų (PCB), heksachlorobenzono (HCB) kiekis 	<p>Aplinkos ministerija Aplinkos apsaugos agentūra</p>
Klimatas ir jo kaita	<ul style="list-style-type: none"> • Antropogeninės kilmės šiltnamio efektą sukeliančių dujų (anglies dioksido (CO₂), metano (CH₄), azoto suboksido (N₂O), hidrofluorangliavandenilių (HFC), perfluorangliavandenilių (PFC), azoto trifluorido (NF₃) ir sieros heksafluorido (SF₆)) išmestas kiekis ir anglies dioksido (CO₂) absorbuotas kiekis 	<p>Aplinkos ministerija Aplinkos apsaugos agentūra Valstybinė miškų tarnyba</p>
Biologinė įvairovė, nacionalinės saugomos ir Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijos	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvoje aptinkamų EB svarbos vietinių augalų ir gyvūnų rūšių, kurių apsaugos būklė palanki, dalis (%) • Lietuvoje aptinkamų EB svarbos buveinių tipų, kurių apsaugos būklė palanki, dalis (proc.) • Lietuvos sausumos/ jūrinės teritorijos, priskirtos nacionalinėms saugomoms teritorijoms ir (ar) Europos ekologiniam tinklui „Natura 2000“, dalis (proc.) • Lietuvos saugomų rūšių, kurių apsaugos būklė palanki, dalis (proc.) 	<p>Aplinkos ministerija Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba Saugomų teritorijų direkcijos</p>

Aplinkos sektorius	Stebėsenos rodiklis	Informacijos šaltinis
Kraštovaizdis	<ul style="list-style-type: none"> • Kraštovaizdžio struktūros pokyčiai (žemės dangos pokytis, kraštovaizdžio poliarizacijos laipsnis) • Kraštovaizdžio vizualinė tarša 	<p>Aplinkos apsaugos agentūra (kraštovaizdžio monitoringas) Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba (kraštovaizdžio monitoringas saugomose teritorijose)</p>
Kultūros paveldas (įskaitant architektūros, archeologijos ir gamtos paveldą)	<ul style="list-style-type: none"> • Kultūros paveldo objektų ir vietovių skaičius, jų būklė, būklės kitimas • Būklės kaitą sukelianys antropogeniniai ir gamtiniai poveikiai • Paveldosaugos reikalavimų pažeidimai vietovėse ir jų apsaugos zonose 	<p>Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos Savivaldybių paveldosaugos padaliniai Saugomų teritorijų direkcijos</p>
Dirvožemis ir žemės gelmės	<ul style="list-style-type: none"> • Bendras organinės medžiagos kiekis dirvožemyje • Sunkiųjų metalų, pesticidų kiekis dirvožemyje • Užteršto/ pažeisto dirvožemio plotas • Žemės dangos pokytis (proc.) 	<p>Aplinkos ministerija Savivaldybių administracijos Ūkio subjektai</p>
Visuomenės sveikata	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos gyventojų vidutinė tikėtina būsimo gyvenimo trukmė, m. • Vidutinės būsimo gyvenimo trukmės skirtumas tarp vyrų ir moterų, m. • Vidutinė tikėtina sveiko gyvenimo trukmė (vyrai), m. • Vidutinė tikėtina sveiko gyvenimo trukmė (moters), m. • Vidutinė abiejų lyčių Lietuvos gyventojų tikėtina sveiko gyvenimo trukmė, m. • Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų, standartizuotas mirtingumo rodiklis 100 tūkst. gyventojų • Mirtingumas nuo piktybinių navikų, standartizuotas mirtingumo rodiklis 100 tūkst. gyventojų • Priešlaikinės mirtys, priskiriamos ilgalaikiam kietųjų dalelių poveikiui 	<p>Valstybės duomenų agentūra Nacionalinis visuomenės sveikatos centras Higienos institutas Europos Sąjungos statistikos tarnyba Eurostat</p>

1 PRIEDAS

**STRATEGINIO PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMO SUBJEKTŲ IŠVADŲ
DĖL ATNAUJINAMO NACIONALINIO ENERGETIKOS IR KLIMATO SRITIES VEIKSMŲ PLANO 2021-2030 M. IR STRATEGINIO
PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMO ATASKAITOS ĮVERTINIMO PAŽYMA**

Eil. Nr.	Institucijos, teikusios išvadas, pavadinimas ir adresas	Pasiūlymai	Motyvuotas išvadų įvertinimas
1	2	3	4
1.	Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, J. Basanavičiaus g. 5, LT-01118 Vilnius	2024-07-12 raštas Nr. S2-1401. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija pagal kompetenciją susipažino su Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 m. strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita ir informuoja, kad jai, iš esmės, pritaria.	-
2.	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, A. Jakšto g. 4, LT-01105 Vilnius	2024-07-24 pažyma Nr. D15-885. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija kaip strateginio pasekmių aplinkai vertinimo subjektas, vadovaudamasi Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1467 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo Nr. 967 „Dėl Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 28 punktu, pagal kompetenciją išnagrinėjo Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 m. projektą, jo strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaitą ir pastabų dokumentams neturi.	-
3.	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Vilniaus g. 33, LT-01506 Vilnius	2024-07-26 Nr. 10-2525 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, susipažinusi su Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2024 m. liepos 04 d. raštu Nr. D8(E)-3238 „Dėl atnaujinto Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 m. strateginio pasekmių aplinkai ataskaitos derinimo“ pateikta atnaujinto Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 m. (toliau – NEKSVP) strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita, pagal kompetenciją teikia pastabas ir pasiūlymus. 1. NEKSVP priede numeris 4 priemonės T10-E (Visuomenės informavimas, Plati socialinė sklaida, visuomenės informavimas, įpročių formavimas ir kt.) 3 stulpelyje	Atsižvelgta. Planas pataisytas pagal pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

Eil. Nr.	Institucijos, teikusios išvadas, pavadinimas ir adresas	Pasiūlymai	Motyvuotas išvadų įvertinimas
1	2	3	4
		<p>(Atsakingas subjektas) prie SAM papildomai siūlome nurodyti Nacionalinį visuomenės sveikatos centrą prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – NVSC) ir Higienos institutą (toliau – HI).</p> <p>2. NEKSVP priede numeris 4 priemonės A18-P (Aplinkai draugiška mityba, Visuomenės švietimo kampanijos apie sveiką ir aplinkai draugišką mitybą) 3 stulpelyje (Atsakingas subjektas) prie SAM papildomai siūlome nurodyti NVSC, HI.</p> <p>3. NEKSVP priede numeris 5 priemonės PR29-P 4 stulpelyje (Planuojamos apimtys ir rezultatai/efektas) tekstą išdėstyti taip: „Įvertinti poreikį ir jam esant parengti higienos normų, susijusių su pažeidžiamiausiomis žmonių grupėmis, pakeitimus, siekiant sumažinti klimato kaitos keliamų grėsmių poveikį“.</p> <p>Sveikatos apsaugos ministerija papildomai persiuntė Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos (NVSC) pasiūlymus. Nors NVSC nėra SPAV subjektas, tačiau SPAV ataskaitos rengėjai įvertino ir pagal galimybes atsižvelgė į jų pasiūlymus, kurie pateikti žemiau:</p> <p>„SPAV ataskaitoje nurodyta, kad įgyvendinant NEKSVP priemones, kuriomis finansuojamos tokios veiklos kaip biometano dujų gamyba, sruvų, tiesiogiai įterpiamų į žemę, kiekio didinimas, antros kartos biometano ir (ar) biodyzelino gamyba, žaliojo vandenilio gamybos plėtra, biokuro kogeneracinių jėgainių statyba, vėjo elektrinių statyba, komunalinių atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūros plėtra bei didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių įrengimas, yra galimos neigiamos pasekmės visuomenės sveikatai, kurios, vertintojų nuomone, turės būti vertinamos konkrečių planuojamos ūkinės veiklos objektų planavimo ir (ar) projektavimo etapuose – planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ar poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metu. NVSC specialistų nuomone, SPAV ataskaitos rengėjas nepagrįstai nurodo, kad neigiamos pasekmės sveikatai yra mažo reikšmingumo, netiesioginės. Atsižvelgdami į turimą patirtį, pažymime, kad planuojamos nurodytos veiklos sulaukia didelio visuomenės pasipriešinimo nepriklausomai nuo planavimo vietovės, kelia visuomenės emocinę įtampą, dėl su jų veikla susijusių kvapų, triukšmo gaunami kartotiniai skundai.</p>	<p>Dalinai atsižvelgta. Peržiūrėtas ir patikslintas galimų pasekmių reikšmingumas ir pobūdis. Atkreipiame dėmesį, kad atliekant SPAV, tiesioginėmis pasekmėmis laikomos pasekmės, susidaranti dėl tiesioginių priežasties ir pasekmės ryšių tarp numatomos įgyvendinti priemonės ir aplinkos. Netiesioginėmis pasekmėmis laikomos pasekmės, susidaranti dėl priežasties ir pasekmės ryšių tarp tiesioginių pasekmių ir aplinkos arba dėl priemonės netiesiogiai įtakotų su veiklomis susijusių pokyčių. Todėl kai kurios pasekmės visuomenės sveikatai yra laikomos netiesioginėmis, susidarantiomis dėl priežastinių ryšių tarp aplinkos kokybės pablogėjimo (pvz., dėl išmetamų į orą teršalų pablogėja oro kokybė – tiesioginės pasekmės) ir pablogėjusios oro kokybės pasekmių visuomenės sveikatai – netiesioginės pasekmės.</p>

Eil. Nr.	Institucijos, teikusios išvadą, pavadinimas ir adresas	Pasiūlymai	Motyvuotas išvadų įvertinimas
1	2	3	4
		<p>Manome, kad SPAV ataskaitoje turėtų būti pateikta išsami informacija apie NEKSVP priemonių konkrečias pasekmes visuomenės sveikatai ir pasiūlytos priemonės, kurios leistų jas valdyti, įskaitant teisinio reglamentavimo tobulinimą, visuomenės įsitraukimą į NEKSVP priemonių įgyvendinimą.“</p>	<p>Dėl pasiūlymo pateikti „išsamią informaciją apie NEKSVP priemonių konkrečias pasekmes“, informuojame, kad NEKSVP yra aukščiausio lygio (valstybės lygmens) strateginio planavimo dokumentas, kuriame absoliuti dauguma priemonių yra bendro pobūdžio, nesiejamos su konkrečia teritorija ir nedetalizuojant konkrečių ūkinės veiklos projektų, todėl SPAV metu nėra net teorinių galimybių apskaičiuoti ir pateikti skaitines konkrečių pasekmių masto ar kitų savybių įvertinimo reikšmes.</p> <p>Sutinkame, kad su planuojamomis ūkinėmis veiklomis susijusių kvapų ir triukšmo valdymo reglamentavimas, kaip ir dabartinė su ūkinės veiklos objektų susijusių kvapų, triukšmo kontrolė yra nepakankami ir pritariame, kad už tai atsakinga Sveikatos apsaugos ministerija imtųsi tobulinti teisinį reglamentavimą ir skatintų visuomenės įsitraukimą į ūkinės veiklos objektų planavimą ir planų bei programų priemonių įgyvendinimą.</p>
4.	<p>Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, Antakalnio g. 25, LT-10312 Vilnius</p>	<p>2024-08-14 Nr. V3-2052</p> <p>Tarnyba iš esmės neprieštarauja, kad NEKSVP būtų priimtas. Tačiau siūlome NEKSVP ir SPAV ataskaitą patikslinti pagal šias pastabas bei pasiūlymus:</p> <p>1. Manome, kad siekiant paspartinti atsinaujinančius išteklius naudojančios energetikos plėtrą su kuo mažesniu neigiamu poveikiu aplinkai, į NEKSVP reikia integruoti Europos Parlamento ir Tarybos 2023 m. spalio 18 d. direktyvos (ES) 2023/2413, kuria iš dalies keičiami Direktyva (ES) 2018/2001, Reglamentas (ES) 2018/1999 ir Direktyva 98/70/EB, kiek tai susiję su skatinimu naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, ir panaikinama Tarybos direktyva (ES) 2015/652 (toliau – Direktyva) <u>nuostatas dėl paspartintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos (toliau – AIE) plėtros zonų, nustatytų saulės šviesos energijos (toliau – SŠE) ir vėjo elektrinėms (toliau – VE), elektros perdavimo ir skirstomiesiems tinklams bei kaupimo įrenginiams (toliau – paspartintos</u></p>	<p>Neatsižvelgta. Paspartintas AEI plėtros zonas reglamentuoja Direktyvos 2018/2001 nuostatos, todėl jos bus įgyvendinamos perkeltiant į nacionalinę teisę minėtos direktyvos nuostatas.</p>

Eil. Nr.	Institucijos, teikusios išvadas, pavadinimas ir adresas	Pasiūlymai	Motyvuotas išvadų įvertinimas
1	2	3	4
		<p>plėtos zonos). Paspartinos plėtos zonas matome, kaip labai svarbų įrankį, sudarantį prielaidas suvaldyti dabar dažnai be teritorijų planavimo procedūrų arba remiantis tiktai vietovės lygmens specialiaisiais planais vykdomą stichišką VE ir SŠE bei jų prijungimui prie elektros perdavimo tinklų reikalingos infrastruktūros plėtrą, be kita ko nepalankią ir poveikio aplinkai atžvilgiu. AIE infrastruktūrą plėtojant be prioritetinių jos teritorijų plano, einant su ja į jautrias gamtines teritorijas, net ir atliekant pilnas poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) procedūras neįmanoma išvengti reikšmingo neigimo poveikio aplinkai (visų pirma biologinei įvairovei ir kraštovaizdžiui), o dėl sudėtingos ir dėl to ilgai užtrunkančios galimų gamtos apsaugos priemonių paieškos stringa jautriose teritorijose planuojamų projektų įgyvendinimas, reikalingos poveikio mažinimo priemonės neleidžia AIE infrastruktūros išnaudoti pilnu pajėgumu ir racionaliai panaudoti teritorijas jos plėtrai. Siekiant realaus VE ir SŠE plėtos paspartinimo, kartu užtikrinant kuo mažesnį poveikį aplinkai, siūlome NEKSVP priemonėse numatyti kuo greitesnį Direktyvoje numatytų paspartintos plėtos zonų įteisinimą teisės aktuose, tokių zonų plano parengimą, atlikus išsamią teritorijų tinkamumo analizę, o kur reikia papildomos informacijos – ir tyrimus, atlikus plano SPAV ir jo pagrindu nustatytus AIE infrastruktūros plėtos tokiose zonose taisykles ir poveikio aplinkai mažinimo priemones. Kad būtų kuo didesnis suinteresuotumas VE ir SŠE plėtrai naudoti paspartintos plėtos zonas, NEKSVP siūlome numatyti ir paramą reguliuojančiuose dokumentuose įteisinti, kad NEKSVP numatytos skatinimo ir paramos priemonės VE ir SŠE plėtrai taikomos išimtinai paspartintos plėtos zonose arba, jeigu tai neįmanoma, šiose zonose parama teikiama pirmiausiai.</p>	
		<p>2. SPAV ataskaitoje neaiškiai įvertintas NEKSVP priemonės „AEI plėtra Baltijos jūroje“ poveikis biologinei įvairovei ir saugomoms teritorijoms (198 psl.). Pirmiausiai jis įvertintas kaip reikšmingas neigiamas, o žemiau – kaip teigiamas. Atkreiptinas dėmesys, kad taip pat aprašytas poveikis sekančiai priemonei „AEI elektrinių ir kaupimo įrenginių diegimas juridiniams asmenims ir AEI bendrijoms“ žymimas jau kitaip. Reikėtų patikslinti vertinimą.</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies. Dėl „AEI plėtra Baltijos jūroje“ – paaiškinimai dėl dvejetainio galimo poveikio pateikti antrame lentelės stulpelyje (Galimų pasekmių nustatymas ir aprašymas, aktualių veiklų pavyzdžiai). Užsienio literatūroje galima rasti pavyzdžių dėl teigiamo poveikio kai kuriems faunos taksonams, pvz.: Wind turbine foundations and sour protection often replace soft sediment with hard substrates, creating artificial reefs for sessile dwellers. Offshore</p>

Eil. Nr.	Institucijos, teikusios išvadas, pavadinimas ir adresas	Pasiūlymai	Motyvuotas išvadų įvertinimas
1	2	3	4
			wind farm (OWF) furthermore leads to a decrease in (and even a cessation of) bottom trawling, as this activity is prohibited in many OWFs (https://pubs.acs.org/doi/10.1021/acs.est.2c07797). Dėl „AEI elektrinių ir kaupimo įrenginių diegimas juridiniams asmenims ir AEI bendrijoms“ – patikslintas SPAV ataskaitos 8.4 skyrelis.
		3. Vertinant NEKSVP priemonių pasekmes vandeniui nurodomas reikšmingas neigiamas hidroenergetikos poveikis. Tačiau ne mažesnes pasekmes, kaip upių hidrologiniam režimui, hidromorfologijai, hidroenergetika sukelia biologinei įvairovei, dėl ekologinio upių vientisumo suardymo, kliūčių vandens organizmų migracijai sukūrimo jų gyvenamosios aplinkos fizinių ir cheminių parametrų pakeitimo, fizinio sunaikinimo turbinose. Todėl toks reikšmingas neigiamas hidroenergetikos poveikis turėtų būti nurodytas ir vertinant NEKSVP priemonių poveikį biologinei įvairovei. Siūlome SPAV ataskaitoje akcentuoti, kad hidroenergetika Lietuvoje yra nesuderinama su aplinkos apsauga ir neturi būti remiama ar kitaip skatinama.	Atsižvelgta. Papildytas SPAV ataskaitos 8.4 skyrelis.
		4. SPAV ataskaitos 9 skyriuje (282 psl.) nurodyta, kad priemonės NEKSVP įgyvendinimo reikšmingoms neigiamoms pasekmėms biologinei įvairovei, nacionalinėms saugomoms ir Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms išvengti, sumažinti ar kompensuoti nereikalingos ir pasekmėms išvengti pakanka laikytis teisės aktų reikalavimų. Nesutinkame su tokiu vertinimu, kad biologinės įvairovės ir saugomų teritorijų apsaugos nacionalinis reglamentavimas pilnai užtikrina šių vertybių apsaugą nuo ūkinės veiklos poveikio. Nustatyti detalius reglamentus ir normatyvus gyvagai gamtai dėl jos įvairovės ir sudėtingų tarpusavio ryšių praktiškai neįmanoma, todėl priemonės poveikiui išvengti, parenkamos kiekvienai konkrečiai situacijai, yra vienu pagrindinių jos apsaugos įrankių. Aplinkos apsaugos teisinė sistema didžiojoje dalyje Lietuvos teritorijos, išskyrus kai kurias jautriausias teritorijas, pvz.: kai kurių tipų saugomas teritorijas, „Natura 2000“ teritorijas, saugomų rūšių augavietes ir radavietes, miškus, vandens telkinių pakrantės apsaugos juostas, nedraudžia nei VE, nei SŠE statybos net PAV metu nustačius reikšmingą poveikį	Atsižvelgta. Papildytas teisės aktų sąrašas LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymu ir Aplinkos ministro 2023 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. D1-406 patvirtinto Detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir mažinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų aprašu. Atsižvelgiant į pastabą, susijusią su paspartintų plėtros zonų nustatymu, patikslintas SPAV ataskaitos 9 skyrius „Priemonės plano įgyvendinimo reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti“.

Eil. Nr.	Institucijos, teikusios išvadas, pavadinimas ir adresas	Pasiūlymai	Motyvuotas išvadų įvertinimas
1	2	3	4
		<p>aplinkai. Tokiu atveju pagal teisinį reglamentavimą veikla galima, jeigu yra priemonių, kurios gali sumažinti poveikį aplinkai iki nereikšmingo. O surasti tinkamas priemones gamtinių požiūriu jautriose teritorijose ir jas tinkamai įgyvendinti yra labai sudėtinga. Todėl įvairiose biologinės įvairovės apsaugos nuo VE poveikio rekomendacijose vieningai akcentuojama, kad pagrindinė priemonė VE plėtros projektų reikšmingam poveikiui biologinei įvairovei išvengti yra tinkamas VE parkų vietos parinkimas. Europos Komisijos pranešime „Rekomendacinis dokumentas dėl vėjo energetikos plėtros ir ES gamtos apsaugos teisės aktų“ (https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/wind_farms_lt.pdf) pirmąją taikytina priemonę siūlomas: „Makroplanavimas (poveikio vengimas) – tai susiję su vėjo energetikos objektų teritorijų planavimu užtikrinant, kad parinkta vieta būtų tinkama apsaugos požiūriu. Ekologiškai jautrių teritorijų vengimas (pavyzdžiui, remiantis laukinės gyvūnijos jautrumo žemėlapiu) yra pagrindinė poveikio vengimo priemonė“. VENBIS projekto ataskaitoje „Konfliktinių teritorijų nustatymo ir galimovėjo elektrinių parkų neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams vertinimo metodinė priemonė“ (http://corpi.lt/venbis/files/reports/VENBIS_3_1_1.pdf) taip pat pažymima, kad „<...> nekonfliktinės teritorijos pasirinkimas turėtų būti ir vėjo energetikos vystytojų, ir valstybės aplinkosauginių institucijų prioritetas“. Aplinkos ministro 2023 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. D1-406 patvirtinto Detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir mažinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų aprašo 3 priede tarp galimų poveikio mažinimo priemonių taip pat akcentuojamas tinkamas VE vietų parinkimas planavimo etape. Ir toliau einant klaidingu neplaningos plėtros keliu ir priimanč PAV sprendimus, leidžiančius vykdyti veiklą taikant sudėtingus techninių poveikio mažinimo priemonių kompleksus jautriose gamtinėse teritorijose (greta saugomų teritorijų ir „Natura 2000“ teritorijų, jautrių VE poveikiui saugomų rūšių radaviečių (veisimosi, poilsio, maitinimosi vietų), paukščių ir šikšnosparnių migracijos koridoriuose, prie miškų, pelkių, vandens telkinių ir pan.) suplanuotiems VE parkams ir tokių parkų vis daugėjant neišvengiamai priešime prie nevaldomo VE poveikio biologinei įvairovei situacijos. Pagrindinės to priežastys – VE</p>	<p>Pažymėtina, kad SPAV atliktas, atsižvelgiant į galiojančius teisės aktus ir juose nustatytus reikalavimus.</p>

Eil. Nr.	Institucijos, teikusios išvadas, pavadinimas ir adresas	Pasiūlymai	Motyvuotas išvadų įvertinimas
1	2	3	4
		<p>vystytojų nenoras prarasti didelę dalį energijos gamybos ir pajamų sąžiningai taikant jautriose gamtinėse teritorijose nustatytas griežtas veiklos sąlygas, kvalifikuotų specialistų stygius poveikio stebėsenos vykdymui daugybėje VE parkų ir jų finansinė priklausomybė nuo stebėseną finansuojančių vystytojų, per maži valstybės institucijų ištekliai stebėsenos ataskaitų analizei ir pasiūlymams dėl priemonių koregavimo teikti, teisės aktų stygius priemonėms koreguoti, aplinkos apsaugos pareigūnų pajėgumų stygius nustatytų priemonių ir veiklos sąlygų įgyvendinimo kontrolei ir su tuo susijęs kontrolės trūkumas. <u>Todėl biologinės įvairovės realiai apsaugai nuo VE ir SŠE reikšmingo poveikio, kaip žymiai patikimesnę priemonę reikia naudoti paspartintos plėtros zonų nustatymą ir prioriteto VE ir SŠE plėtrai teikimą šioms zonoms.</u> Reglamentavimas turėtų būti toks, kad tikėtai išnaudojus šių zonų potencialą ir dar esant plėtros poreikiui būtų galima inicijuoti projektus kitose teritorijose.</p>	
		<p>5. SPAV ataskaitos 7.5 skyriuje aprašant galimas NEKSVP įgyvendinimo problemas kraštovaizdžio apsaugai nurodoma, kad “<...> <i>ieškant subalansuotų teritorijų apsaugos ir ūkinio naudojimo sprendimų, būtina pasiekti, kad: labai didelio ir didelio estetinio potencialo ypač ir vidutiniškai raiškių kraštovaizdžio kompleksų kokybė nebūtų bloginama, o ypač saugomo šalies vizualinio estetinio potencialo arealuose ir vietovėse būtų taikomi griežčiausi vizualinės apsaugos reikalavimai; saugomų gamtos ir kultūros paveldo objektuose ir jų aplinkoje, kitose lankomose ir visuomenei svarbiose teritorijose ar objektuose neatsirastų technogeninių dominančių, nustelbiančių vertybes, mažinančių jų išskirtinę vertę, vertingąsias savybes ir pan.</i>”. SPAV ataskaitos 8.5 skyriuje, vertinant galimas NEKSVP įgyvendinimo pasekmes kraštovaizdžiui, nurodoma, kad: „<i>Kraštovaizdžiui didžiausią neigiamo reikšmingumo poveikį galėtų sukelti atsinaujinančių energijos išteklių sektoriaus priemonės, numatančios atsinaujinančios energijos gamybos objektų statybą. Aukštų vėjo jėgainių ir didelių saulės elektrinių parkų įrengimas ypatingai saugomo ir ypač raiškaus kraštovaizdžio arealuose ar greta jų, neieškant alternatyvų arneigiamo vizualinio poveikio mažinimo priemonių, ženkliai vizualiai pakeistų Lietuvos visuomenei žinomus vertingiausių kraštovaizdžius, apžvelgiamus iš regyklų, imtų dominuoti kitų gamtos ir kultūros objektų</i></p>	<p>Atsižvelgta iš dalies. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane³⁵ nustatyta atsinaujinančių energijos išteklių plėtros zona Baltijos jūroje. Kadangi planuojant vėjo elektrinių statybą Baltijos jūroje taikytini Konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste reikalavimai, todėl negalėtų būti taikomos Europos Parlamento ir Tarybos 2023 m. spalio 18 d. direktyvos (ES) 2023/2413, kuria iš dalies keičiami Direktyva (ES) 2018/2001, Reglamentas (ES) 2018/1999 ir Direktyva 98/70/EB, kiek tai susiję su skatinimu naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, ir panaikinama Tarybos direktyva (ES) 2015/652 numatytos išimties, t. y. vėjo elektrinių statybai Baltijos jūroje, kaip ir numatyta LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme, planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai</p>

³⁵ Patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 789

Eil. Nr.	Institucijos, teikusios išvadas, pavadinimas ir adresas	Pasiūlymai	Motyvuotas išvadų įvertinimas
1	2	3	4
		<p><i>fone. Todėl, įgyvendinant tokiomis priemonėmis skatinamus projektus, būtina tinkamai parinkti jų įrengimo vietas ir taikyti kitas neigiamų pasekmių išvengimo ar sumažinimo priemones, kurios aprašytos 9 skyriuje.</i>“ Tačiau reikiapripažinti, kad priemonių, kurios reikšmingai sumažintų dabartinių 270-280 m. aukščiožemyninėje dalyje ir virš 300 m. jūroje planuojamų VE modelių vizualinę taršą, nėra. <u>Vienintelė galima kraštovaizdžio apsaugos priemonė – tinkamas VE įrengimo vietų parinkimas. Kaip ir biologinės įvairovės apsaugos atveju tai siūlome įgyvendinti kuogreičiau parenkant poveikio aplinkai (įskaitant poveikį kraštovaizdžiui) aspektu mažiausiai jautrias paspartintos plėtros zonas ir nustatant prioritetą bei skatinant VE ir SŠE plėtrašiose zonose.</u> Kol tai nepadaryta, siūlome skubiai keisti kraštovaizdžio apsaugos nuo VE keliamos vizualinės taršos reglamentavimą, nustatytą Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo (toliau – AIEĮ) 49 straipsnio 18 dalyje, nes jis prieštarauja vizualinio poveikio kraštovaizdžio kompleksams vertinimo metodikoms beiprincipams ir neužtikrina realios apsaugos nuo VE reikšmingo poveikio kraštovaizdžio vizualiniam-estetiniam potencialui netgi vertingiausiuose Lietuvos kraštovaizdžio arealuose. SPAV ataskaitoje (79 psl.) nurodyta, kad: „Kraštovaizdyje labai reikšmingais ardominuojančiais objektais laikomi >5° vertikalų matymo kampą virš horizonto linijos sudarantys objektai. Šią kritinę vizualinio poveikio ribą peržengtų arčiau nei 4–5 km nuovertingiausių kraštovaizdžio arealų ir regyklų pastatytos šiuolaikinės vėjo jėgainės“. Pagal tos pačios SPAV ataskaitoje cituojamos Vizualinės taršos gamtiniams kraštovaizdžio kompleksams ir objektams nustatymo metodikos (https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/saugom_teritorijos_kra%C5%A1tov/Vizualines%20tarsos%20nustatymo%20metodika.pdf) 9 lentelę vizualinis poveikis kraštovaizdžio kompleksams tampa reikšmingu vertikalaus matymo kampui viršijus 1°. Taippat pagal minėtą metodiką (9 lentelė) vizualinio poveikio dydžiui labai svarbus ir horizontalaus matymo kampas. Poveikis tampa vizualiai reikšmingu jam viršijus 2,5^o, o viršijus 30° objektų grupė tampa dominuojančia kraštovaizdyje. Neatsižvelgiant į tai AIEĮ 49 straipsnio 18 dalyje nustatyta, kad VE poveikis kraštovaizdžiui laikomas</p>	<p>vertinimas visais atvejais bus privalomas ir atitinkamai priimami individualūs sprendimai, ar planuojama ūkinė veikla atitinka teisės aktų reikalavimus ir ar nedarys reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai.</p> <p>Sutinkame, kad vadovaujantis AIEĮ 49 straipsnio 18 dalies nuostata, VE poveikis kraštovaizdžiui laikomas nereikšmingu mažesniu atstumu nei atlikus vertinimą pagal Vizualinės taršos gamtiniams kraštovaizdžio kompleksams ir objektams nustatymo metodiką, tačiau atliekant SPAV yra vadovaujama si patvirtintais strateginiais dokumentais ir galiojančiais teisės aktais. Pažymėtina, kad, kaip ir nurodyta SPAV metodikoje (SPAV ataskaitos 6 skyrius), atliktas ekspertinis kokybinis vertinimas, todėl SPAV ataskaitoje pateikiama tiek ekspertinė nuomonė, tiek informacija apie susijusias teisės aktų nuostatas. Atkreipiame dėmesį, kad nurodyta metodika nėra teisės aktas. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengimo tvarkos aprašo³⁶ 100 punkte nustatyti aukštesnių kaip 30 metrų ypatingųjų statinių poveikio kraštovaizdžio vizualiniam estetiniam potencialui vertinimo reikalavimai, tačiau atsižvelgiant į teisės aktų hierarchiją (įstatymas yra aukščiau nei ministro įsakymas) nustatyta išimtis vėjo elektrinėms, kadangi jų poveikio kraštovaizdžiui reikšmingumo kriterijai nustatyti AIE 49 straipsnio 18 dalyje.</p> <p>SPAV metu nevertinami teisės aktų reikalavimai.</p>

³⁶ Patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2023 m. gegužės 23 d. įsakymų Nr. D1-157 „Dėl Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašų patvirtinimo“

Eil. Nr.	Institucijos, teikusios išvadas, pavadinimas ir adresas	Pasiūlymai	Motyvuotas išvadų įvertinimas
1	2	3	4
		<p>nereikšmingu, jeigu VE statomos ne arčiau kaip 10 VE stiebo aukščių atstumu iki artimiausio kraštovaizdžio panoramų apžvalgos taško vertingiausiuose kraštovaizdžio arealuose. Tai reiškia, kad šiuo metu dažniausiai planuojamos 270 m bendro aukščio (matuojant su sparnuote, kuri taip pat įtakoja vizualinį poveikį) VE, kurių stiebo aukštis apie 180 m, nuo panoramų apžvalgos taškų gali būti statomos vos už 1,8 km. Tokiu atstumu pastatytos VE vertikalus matymo kampas yra 8,5°, kuomet objektas tampa aiškiai dominuojantis kraštovaizdyje, o pagal AIEĮ toks poveikis kraštovaizdžiui laikomas nereikšmingu. Vertikalus matymo kampas pagal AIEĮ iš viso neregamentuojamas, ir tokiais „nereikšmingais“ vizualinei taršai objektais gali būti užstatoma visa nuo apžvalgos taško matoma vertinga panorama. Kitas SPAV ataskaitoje nurodytas AIEĮ kraštovaizdžio „apsaugos“ nuostatos nelogiškumo pavyzdys pateiktas pasekmių kraštovaizdžiui vertinimo lentelėje, prie priemonės „AIE plėtra Baltijos jūroje“ vertinimo. Jame nurodyta, kad kraštovaizdžio srities ekspertams įvertinus Baltijos jūroje <u>už 30 km nuo Palangos</u> planuojamo VE parko poveikį kraštovaizdžiui nustatyta, kad vizualinio poveikio kategorija iš reikšmingos į nereikšmingą pereina, kai VE bendras aukštis mažesnis nei 280 m. Tuo tarpu pagal AIEĮ 49 straipsnio 18 dalies reglamentavimą tokio aukščio VE jau būtų galima statyti <u>už nepilnų 2 km nuo Palangos</u> tilto ir pagal AIEĮ reglamentavimą poveikio kraštovaizdžiui nebūtų galima laikyti reikšmingu. Todėl šią nelogišką AIEĮ 49 straipsnio 18 dalies nuostatą būtina kuo skubiau keisti ir Direktyvoje numatytas paspartintos plėtros zonas parinkti atlikus realų poveikio kraštovaizdžiui vertinimą, vadovaujantis objektyviais vertinimo kriterijais ir metodikomis.</p>	<p>Energetikos ministerija, perkeldama Direktyvą (ES) 2023/2413, parengė ir 2024-08-01 pateikė derinti institucijoms AIEĮ pakeitimą (TAIS Nr. 24-12498). Šis pakeitimas pateiktas derinti ir VSTT, todėl manytina, kad pasiūlymai dėl šio įstatymo pakeitimo turėtų būti teikiami įstatymo pakeitimo projektui, o ne pateiktiems išvadai NEKSVP ir SPAV ataskaitai. Pažymėtina, kad, vadovaujantis Direktyvos (ES) 2023/2413 nuostatomis, ir nustačius AIE paspartintos plėtros zonas, AIE plėtra nebus ribojama už jų ribų, tik tai skirsis privalomų aplinkosauginių vertinimų reikalavimai. Atsižvelgiant į pastabą, susijusią su paspartintų plėtros zonų nustatymu, patikslintas SPAV ataskaitos 9 skyrius „Priemonės plano įgyvendinimo reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti“.</p>

2 PRIEDAS

VISUOMENĖS PASIŪLYMŲ DĖL ATNAUJINAMO NACIONALINIO ENERGETIKOS IR KLIMATO SRITIES VEIKSMŲ PLANO 2021-2030 M. IR STRATEGINIO PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMO ATASKAITOS ĮVERTINIMO PAŽYMA

Eil. Nr.	Suausinteresuotos visuomenės pasiūlymas	Suausinteresuotos visuomenės pasiūlymas priimtas ar priimtas iš dalies, ar atmetas	Suausinteresuotos visuomenės pasiūlymo priėmimo ar atmetimo motyvai
1	2	3	4
<i>Pasiūlymai strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaitai</i>			
1.	Vandenilio gamyklos yra visiškai nekenksmingos ir neturi neigiamų pasekmių vandens ištekliams, nes padidėjus kritulių kiekiams, tai kompensuoja vandenilio gamybai reikalingą vandens kiekį. Siūlome išbraukti iš SPAV ataskaitos teiginius, kad vandenilio gamyba gali neigiamai paveikti vandens išteklius	Priimtas iš dalies	SPAV ataskaitoje nėra įvardyta, kad bus daromos neigiamos pasekmės vandens ištekliams, bet nurodoma, kad potencialiai tokios neigiamos pasekmės yra galimos. Nežinant konkrečių gamybos vietų ir būdų nėra galimybės pateikti šių pasekmių skaitinės išraiškos, tačiau ignoruoti potencialių neigiamų pasekmių taip pat negalima. Patikslinta SPAV ataskaita, nurodant, kokias konkrečiais atvejais galimos neigiamos pasekmės.
2.	Numatytos su miškininkyste susijusios priemonės nėra pakankamai įvertintos iš biologinės įvairovės apsaugos perspektyvos, skatins likusių natūresnių miškų vertimą į labiau ūkinius biologiškai skurdesnius miškus. Galbūt vertėtų šią riziką labiau išplėsti SPAV.	Nepriimtas	NEKSVP numatoma tik viena priemonė, susijusi su miško keitimu – „Miškų kokybės gerinimas“, kurios tikslas - pertvarkyti menkaverčius miškus. Nei viena NEKSVP priemonė nėra orientuota į natūralių miškų keitimą ūkiniais, todėl tokių veiklų vertinimas SPAV ataskaitoje nepateikiamas. Taip pat pažymime, kad vienas iš NEKSVP tikslų yra – „1.9 užtikrinti ir nuolat stebėti atsinaujinančių medienos produktų gamybos tvarumo reikalavimus, kad nebūtų papildomo neigiamo poveikio ekosistemoms.“

Pastaba. Pasiūlymai Nacionaliniam energetikos ir klimato srities veiksmų planui 2021-2030 m. perduoti NEKSVP rengėjams ir šioje pažymoje nepateikiami. Informacija apie atsižvelgimą į NEKSVP gautus pasiūlymus viešinama Energetikos ministerijos interneto svetainėje (<https://bit.ly/3UrAjea>)